



**Gönderim:** 26.10.2022

**Kabul:** 28.07.2023

**Tür:** Araştırma Makalesi

## Güzel Sanatlar Lisesinde Covid-19 sürecinde çevrimiçi görsel sanatlar eğitimi - A/r/tografi

Bahar BİLİCİ ÖZTÜRK<sup>a</sup>

<sup>a</sup>Denizli Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi, Resim Bölümü, ORCID: 0000-0002-9657-1240

### Özet

Bu çalışmanın amacı Covid-19 salgın hastalığı nedeniyle sağlık önlemlerinin alınmasıyla çevrimiçi öğretime geçilen, 2020-2021 yılının 2. döneminde Denizli Güzel Sanatlar Lisesinde 11. sınıf resim bölümü öğrencileriyle yapılmış olan çevrimiçi görsel sanatlar eğitimi ile elde edilen bulgulardan yola çıkarak sanat eğitimi alan öğrenciler ve öğretmen açısından sonuçlarını ortaya koymak ve tartışmaya sunmaktır. Güzel Sanatlar Lisesinde Resim Bölümünde okuyan 7 öğrencinin ve ders öğretmeninin katılımıyla gerçekleşen, 14 hafta sürdürülen uzaktan sanat eğitimi, bir sanat temelli yöntem olan A/r/tografi uygulamaları ışığında tamamlanmıştır. Bu çalışma ile amaçlanan uzaktan eğitim sürecinde ders öğretmeninin ve öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri çözme becerilerini ortaya koymanın yanı sıra sanatsal yaratımlarının arkasındaki yaşanan sözlü ve yazılı notlar ile oluşturdukları yaşam ve sanat günlüklerinin bir değerlendirmesinin yapılmasıdır. A/r/tografi yöntemi ile sanatçı/araştırmacı/öğretmen/öğrenen” rollerinin bir arada kullanılması, araştırma ve uygulama temelli bir yöntembilim olması dolayısıyla araştırma yöntemleri içinde yeni, özgün, yaratıcı ve dinamik bir araştırma yöntemi olmasından dolayı araştırmacı tarafından tercih edilmiştir. Bu yöntemin yaygın öğrenme metot ve yollarını tercih etmemesi bakımından zorunlu çevrimiçi eğitim ve alternatif iletişim kanallarını kullanılmasının gerekliliği ile iyi bir uyum yakalanmış böylece öğretmen ve öğrencilerin “yap-göster-öğret” bakış açısına bağımlı kalmalarının önüne geçerek “yap-dene-öğren” mantığını kavramalarını kolaylaştırmış, öğretmen ve öğrencileri teknoloji üzerinden öğrenmeye ve problem çözmeye sevk ettiği görülmüştür.

**Anahtar Sözcükler** Görsel sanatlar eğitimi, Uzaktan eğitim, Covid-19, A/r/tografi, Sanat temelli eğitim araştırması

## Online visual arts education during Covid-19 process at Fine Arts High School - A/r/tography

### Abstract

The aim of this study is for students who received art education based on the findings obtained with the online visual arts education, which was made with 11th grade painting department students in Denizli Fine Arts High School in the 2nd semester of 2020-2021, after taking health precautions due to the Covid-19 epidemic disease. to present the results for the teacher and to present them for discussion. Distance art education, which lasted for 14 weeks, with the participation of 7 students and course teachers studying in the painting department of Fine Arts High School, was completed in the light of A/r/tography applications, which is an art-based method. The aim of this study is to reveal the skills of the course teacher and students in solving the problems they encounter during the distance education process, as well as to make an evaluation of the life and art diaries they created with the oral and written notes behind their artistic creations. The use of A/r/tography method and the roles of artist/research/teacher/learner together was preferred by the researcher as it is a new, original, creative and dynamic research method among research methods since it is a research and application-based methodology. Since this method does not prefer non-formal learning methods and ways, it is in good harmony with the necessity of using compulsory online education and alternative communication channels. It has been seen that it has made it easier for teachers and students to learn and solve problems through technology.

**Keywords:** Visual arts education, Distance education, Covid-19, A/r/tography, Art-based education research

### Kaynak Gösterme

Bilici Öztürk, B. (2023). Güzel Sanatlar Lisesinde Covid-19 sürecinde çevrimiçi görsel sanatlar eğitimi -A/r/tografi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 9(2), 132-147. <https://doi.org/10.51948/auad.1195085>

Bu çalışma, 28-30 Eylül 2022'de Anadolu Üniversitesi tarafından düzenlenen 5th International Open & Distance Learning Conference (IODL 2022) adlı konferansta sunulan sözlü bildirinin, yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş halidir.

## Giriş

Bir bireyin edindiği görsel kültürü estetik bilinç ile birleştirip kendini geliştirebilmesi ancak sanat eğitimi ile mümkündür. Sanat eğitiminin amaçlarından ilki bireyin, kendini sanat eğitimi aracılığıyla ifade edip tecrübe ve kazanımlarını sanatsal yollarla paylaşmalarıdır. Aynı zamanda bireysel ve kültürel farkındalığın ve farklılıkların korunması gibi çeşitli eğitsel alt amaçların da eğitim politikalarınca hedeflendiği görülmektedir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, “Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı-İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar”, 2018). Sanat eğitimi örgün eğitimin öncesinde daha ilk çocukluk evresinde karalama ile başlayan, yaşın ilerlemesi ile bu tecrübesine yeni malzeme ve boya gereçlerini tanıma isteği ile ivme kazanan, anaokulunda oyuna dönük, ilköğretimde ise sistemli şekilde öğrenmeye teşvik eden bir dizi yaratıcı öğrenmeyi destekler. Öğrencilerin özgür irade ve yeteneklerinin gelişimi doğrultusunda isterlerse bu sanat eğitimi daha da profesyonel ve akademik olmak üzere kuramsal ve uygulama temelli bir sanat eğitimi programı ile işleyen güzel sanatlar liselerinde de sürdürülebilir.

Güzel Sanatlar Liseleri 1980’den bu yana Türkiye’nin 81 ilinde, sanatsever ve yetenekli gençlere sanat eğitimi verme sorumluluğunu başarı ile üstlenmiştir. Güzel Sanatlar Liseleri ilk olarak Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ismiyle ilk kez 1982-1983 yılları arasında İstanbul’da; 1990-1991 eğitim öğretim döneminde ise başta Ankara olmak üzere İzmir, Bursa, Eskişehir gibi farklı şehirlerde örgün eğitim vermeye başlamıştır (Alp ve Erkan, 2010). Güzel Sanatlar Liseleri halen sanata ilgili ve sanat üzerine kariyer yapmak isteyen öğrenciler için onların yaratıcılıklarını ve yetenek gelişimlerini profesyonel olarak atölye ortamında destekleyebilmesi yönünden yükseköğretim kurumlarına hazırlayıcı ön lisans eğitimi veren okullar olarak önemli eğitim kurumları arasında görülmektedir. Güzel Sanatlar Liselerinin diğer örgün eğitim kurumlarından farkı, öğrencilere verilmek istenen temel kazanımları, sanatsal öngörü ve tecrübeyi çeşitli sanat yöntem ve biçimlerine uygun olarak düzenlenmiş atölye ve dersliklerde yine kuramsal ve uygulama çerçevesinde sistemli olarak uygulamasıdır.

Güzel Sanatlar Liselerinde öğrenme süreçleri, alanında uzman sanat eğitimciler tarafından, yoğunlaştırılmış ders ve uygulamalar ile sınıf içinde yüz yüze gerçekleştirilir. Sınıf içinde öğretmen rehberliğinde yürütülen dersler neticesinde öğrencinin ortaya koyduğu ürün kendine has özgünlük ve yaratıcılık içinde farklılıklar göstermesine karşın temelde istenen hedef davranış ya da istenen ölçüte yakın bir öğrenme sağlanması bakımından genel geçer bir dizgi içerir. Öğrenciler sanatsal tecrübe ve öğrenmeleri esnasında öğretmeni ve millî eğitim tabanlı ders kitapları ve programlarını rehber edindikleri için öğrenme süreci ve varılan

sonucun risk ve sürpriz içermeyen kontrollü ve sistemli öğrenmelerden oluştuğu düşünülmektedir. Bu noktada sınırlı zaman, sınırlı koşul ve sınırlı teknik içinde öğretmen ve öğrenci açısından daha güvenli olduğu düşünülen bir öğrenme içinde yüksek öğrenime hazırlanmaya devam edildiği varsayılmaktadır. Ancak 2020-2021 eğitim öğretim yıllarına denk gelen olağanüstü Covid-19 salgın süreci, engellenemez bir dizi değişiklik ve yenilik ile bugüne değin bilinegelmiş kontrollü eğitim sistemini zora sokmuştur.

### **Araştırma Sorunsalı**

#### **Covid-19 Salgın Sürecinde Örgün Eğitimdeki Değişiklikler**

Covid-19 salgını sonucunda çeşitli ülkeler okulları yüz yüze eğitime kapatarak uzaktan öğrenme araçlarını kullanarak eğitim öğretimi aksatmamaya çalıştığı takip edilmiştir. Uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimin aksine zaman ve mekân bakımından esnek yapısı, öğrenci ve öğretmenin bilgisayar, tablet, telefon, TV vb. her türlü uzaktan erişim kanalını kullanarak etkileşimli ortamda görüntülü, sesli olarak derslere katılabilmesi, telafi dersleri için de kayıtlara istenildiğinde ulaşılabilirdiği bir teknolojik eğitim sistemi olması bakımından zamanla dikkat çekici hale gelmiştir. Yüz yüze öğrenmenin okul ortamında öğretmen ve önceden planlanmış tek tip monoton bir çalışma programına göre yürütülmesi giderek cazibesini yitirmiş (TEDMEM, 2020), uzaktan eğitimin uzun süreli öğrenme ve eğitim kayıplarının ortadan kaldırabilmesi bakımından avantajlı bir eğitim yöntemi olduğu için kabul edilmiştir-(Emin ve Altunel, 2021).

Türkiye’de salgına bağlı eğitim öğretim çalışmalarına, 16 Mart 2020’de başlatılan bir haftalık eğitim öğretim kesintisi ardından 23 Mart 2020 itibariyle de uzaktan eğitim kararı ile kesintisiz olarak tüm yurttan devam edilmiştir. Çevrimiçi eğitime uyum sağlamaya çalışan görev başındaki öğretmenler öğrencileri ile sıkı bir öğrenme ve teknoloji deneyimi ile tanışmışlardır. Öğretmenler yüz yüze eğitim öğretim sisteminde başlangıçta ihtiyaç duymadıkları teknolojik araç, gereç ve kaynakların ulaşımını ve pratiğini hızlı bir şekilde edinmeleri sürecinde kişisel sağlık ve güdülenme durumlarını bir kenara bırakarak tüm değişiklik ve belirsizlikleri göze alıp öğrencilerin moral ve başarı durumlarını önemseyerek var olan güdülenmelerini korumak zorunda kaldıkları gözlemlenmiştir (Can, 2020). Çevrimiçi eğitim sisteminin zorluklarının yanı sıra internet erişim ağ bağlantılarından kaynaklı teknik sorunlar iletişim problemleri ortaya çıkararak zaman zaman eğitim öğretimin kesintilere uğramasına neden olmuş öğrenci ve öğretmenleri telafisi zor durumda bırakmıştır.

## **Covid-19 salgın sürecinde Güzel Sanatlar Lisesinde sanat eğitimi süresince karşılaşılan sorunlar ve çözüm bulma çabaları**

Covid-19 salgını ile tüm eğitim öğretim kurumlarında olduğu gibi Güzel Sanatlar Liselerinde de eğitim öğretim programlarının yeni duruma uyarlanması gerekmiştir. Öyle ki öngörülemeyen birtakım değişiklik sebebiyle haftalık yeni yöntem ve uygulamalar ile öğrencilerin ilgi ve güdülenmeleri arasında gelgitler yaşanmış, öğretmenin de eğitim politikalarından hariç bireysel olarak da çaba sarf etmesi gerekmiştir. Sanat eğitiminin genel işleyişi gereği bakarak, yaparak ve yaşayarak öğrenme mantığı yerini sanal ortamda sınırsız görsel ve imkanlar dahilinde erişilen gereçler ile öğrencinin gayretine dayalı bir öğrenme ortamına bırakmıştır. Öğretmen ve öğrencinin birbirinden bağımsız sürece ve yeni uygulamalara olan uyumlanmaları sonucunda kimi zaman takibi zor denetlenemez bir zemin yaratılmasına neden olmuştur. Salgınla mücadele, öğretmeni eğitim öğretimi aksatmadan öğretme eylemlerinden sorumlu tutarken, uygulamaya dayalı sanat eğitiminin malzemelerine ulaşım evlerde ekran başında yöntemin amaca uygun olarak icra edilmesin de öğrenciyi tek başına bırakmıştır. Alışlagelen eğitim öğretim yöntem ve sürecinin aksine teknoloji tabanlı çevrimiçi eğitim, yaşanan yeni uyum sürecinde okul dışı öğrenmeyi de öğretmen ve öğrenci ile tanıştırmak zamandan kazanımı gündeme getirmiştir.

Sabol'a (2022) göre sanat ve sanat eğitimi insanı yaşama bağlayan olumlu etkisi ile kişileri daha yaratıcı ve aktif kılması bakımından önemli bir saha olarak görülmeli ve eğitim sistemi içinde diğer derslerle eşit olarak öğrencilerin faydalanması gerekmektedir. Sanatın ruhsal ve fiziksel olarak iyileştirici tesirleri sadece örgün eğitim kurumlarında değil hayatın genel akışı içinde de çokça hissedilmektedir. Sanatın ortak ve birleştirici bir dil olduğu kabul edildiğinde bu zenginliğin çağın kullandığı sosyal medya ve görsel iletişim kanalları olan internet vb. diğer kitle iletişim araçları ile paylaşılması kaçınılmazdır. Bu nedenle Covid-19 salgın süresince bireylerin görsel okuryazarlık kazanmalarının sağlanması adına ister yüz yüze olsun ister çevrimiçi olsun sanat eğitiminin kritik bir önem taşıdığı söylenebilir (Sabol, 2022). Pandemi sürecinde yapılan sanat eğitimi değerlendiren bir çalışmada sanat eğitimi alan öğrencilerin temel tasarım dersinin uzaktan eğitim ile yürütülmesine ilişkin derslerde olumlu kazanımlar elde ettikleri, üç boyutlu çalışmalarda özgün tasarımlar yapabildikleri, uzaktan eğitim sistemini keyifli buldukları ancak bir örgün eğitim esnasında hangi sistemin daha yapıcı olacağına ilişkin bir karşılaştırma yaptıklarında kararsız bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür (Kahraman, 2020). Sağer (2021), makalesinde dünya genelinde ve Türkiye'de, özel ve devlet kurumlarında, sanat eğitiminin uzaktan eğitime uyarlanmasında, uygulamalı

disiplinler olmaları bakımından başlangıçta sıkıntıların yaşandığı sonrasında ise öğrenci ve öğretmenlerin duruma uyum sağlayarak çeşitli iletişim kanallarını ve teknolojilerini benimseyerek, çevrimiçi yanı sıra çevrimdışı öğrenme ortamlarını avantajlarını zamanla keşfettikleri ve sonucunda teknolojiyi pratik şekilde kullanabildiklerinden söz etmiştir. Buradan hareketle, çağın gerektirdiği donanım ve zaman içerisinde karşılaşılabilecek olağanüstü durumlarda uzaktan sanat eğitimi çalışmalarının daha etkili, verimli ve işlevsel bir hale geleceği ve alternatif bir eğitim kanalı olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma ile; örgün uygulamaya dayalı sanat eğitimi alan öğrencilerin yüz yüze eğitimlerinin kesintiye uğraması sonucunda A/r/tografi yöntemi uygulamasının öğrencilerin sanatsal becerilerinin gelişimine katkısının nasıl olduğu ve Covid-19 salgınının sanat eğitiminin uzaktan öğretim sürecinde araştırmayı nasıl etkilediği araştırılmaya çalışılmıştır.

## Yöntem

### Sanat temelli bir yöntem; A/r/tografi

A/r/tografi, 2000'li yıllarda ilk olarak Kanadalı bir grup akademisyen tarafından alışlagelmiş yöntem ve uygulamaları reddeden, araştırmalar sonucunda öğrencilerin bilişsel gelişimini ve yaratıcılığını üst düzeyde desteklediğini gösteren bulgular sunan sanat temelli bir araştırma yöntemi olarak sanat eğitimi teriminde yerini almıştır. A/r/tografi, sonuç odaklı değil aksine sürece bağlı olarak kendiliğinden kendi dinamikleri içinde gelişen ve değişen lokomotif bir araştırma ve uygulama yöntemi olarak diğer öğrenme alanları içinde farklı bir yöntem olarak eğitimin her alanında kullanılmaya başlamıştır (de Cosson, 2003; Irwin, 2003; Springgay, 2003, 2004; Irwin & de Cosson, 2004; Springgay & Irwin, 2004).

A/r/tografi akademisyenlerin, araştırmacıların, sanatçıların yanı sıra eğitimcilerin de sıklıkla başvurduğu sanat temelli bir araştırma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Sinner vd., 2006). A/r/tografinin diğer araştırma yöntemlerinden farkı olarak birbirinden ayrı ve ilgisiz görünen çeşitli disiplin ve düşünme yollarını kullanması bu konuda cesur ve sıra dışı yöntemlerin hepsine kucak açması gösterilebilir. A/r/tografi kelime kökü olarak incelendiğinde ise Art ve Grafi sözcüklerini bir araya getirerek beraberinde; sanatçı (artist), araştırmacı (researcher) ve öğretmen (teacher) kelimelerini de bünyesinde birleştirip yazı (grafi) ile de bütünleştirilmiştir. Springgay vd, 2005 yılında yapmış oldukları A/r/tografi adlı çalışmaları sonucunda A/r/tografi yöntemini farklı bir araştırma yöntemi olarak alan yazına kavram yoluyla kazandırmış ve A/r/tografi yöntemini altı kavramla ilişkilendirerek açıklamaya çalışmışlardır. Bu kavramlar; bitişiklik, yaşayan (canlı) sorgulama, mecaz, açıklıklar,

yankılanmalar ve aşırılık olarak ifade bulmuştur. Irwin ve Springgay'ın (2003) üzerinde çalıştıkları ve açıkladıkları altı kavram, Pourchier (2010) Sanat Eğitiminde Öğrenci ve Öğretmen İçin Yeni Bir Kavram: A/R/Tografi ile Var Olmak Adlı Kitap İncelemesi adlı araştırmada sırasıyla başlıklar halinde verilmiştir.

1- Bitişiklik; araştırmacının A/r/t oluşumunda vurgulanan artist/sanatçı, researcher/araştırmacı ve son olarak teacher/öğretmen rol ve kimliklerinin iletişim ve ilişkisini sorgulamayı gösterir.

2- Yaşayan (canlı) sorgulama (soruşturma); A/r/tografi, insanın doğumuyla birlikte var olan kimliği ve rollerini sorgulayarak sanat, araştırma ve öğretim yoluyla yaşam içinde açıklanmasına aracı olur.

3- Metafor (Mecaz); sanatçılar öz yaşam hikayeleri, duygu ve düşünceleri gibi çeşitli kişisel algılarını, mecaz olarak açıklanan yeni çıkış başlıkları altında başka ilişki ve iletişimler kurulmasına aracı olarak önerilerde bulunabilmesini sağlar.

4- Açıklıklar; A/r/tografinin, sonuca değil sürece odaklı çalışma prensibi ilk başta görünen ya da görünmeyen kesişmelerden ve kurdukları iletişimden etkilenerek yeni yollar açar.

5- Yankılanmalar; A/r/tografi araştırma boyunca bir devinim ve dinamizm içinde seyreder. Bu gelişmeler, ilk başta kestirilemeyen yeni olasılık ve etkileşimlere yerini bırakır. Ortaya çıkan etkileşimler sonucunda araştırmacı çeşitli çağrışıma sahip olur.

6- Aşırılık (Fazlalıklar); denenmiş öğreti ve tekniklerin dışında, araştırmacının sıradan düşünce ve öngörülerini terk ederek yeni açılımlar sağlar.

## **Araştırma Modeli**

### **A/r/tografi/ yaşayan sorgulama**

21. yüzyılda, 2010'lu yıllarda öğrencinin öğrenirken aynı zamanda araştıran ve öğreten kişi, öğretmenin ise sanatçı, araştırmacı aynı zamanda öğrenen kişi rollerine sahip olduğu görülmektedir. Bu anlamda A/r/tografi bu rolleri bir arada toplaması ve farklı rollere ait deneyimlerin üzerinde odaklanarak hem pedagojik hem de araştırmalar için uygun bir yöntem olması nedeniyle araştırmacı tarafından tercih edilmiştir.

## **Katılımcılar ve Ortam**

Bu araştırma Denizli Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi 11. Sınıf Resim Bölümü öğrencilerinden 7 kişinin ve 1 katılımcı-araştırmacı-ders öğretmenin katılımı ile sınırlıdır.

Çalışma örgün eğitim dahilinde evlerinden bilgisayar ve cep telefonlarının kullanımıyla Millî Eğitim Bakanlığının öngördüğü Eğitim Bilişim Ağı (Eba) ve yurtdışındaki 1 öğrenci ile yürütülen Discord çevrimiçi kanalları üzerinden öğrencilerle yapılmış olan çevrimiçi eğitim ortamı ile ilgili araştırma ve bulguların paylaşılması ve tartışılmasına yöneliktir. Her öğrenci imkanları dahilinde derse Eba üzerinden, telefon WhatsApp sesli ve görüntülü görüşme ile yazılı mesaj kaynaklarını kullanarak uygulamalara katılmaya çalışmıştır.

### **Verilerin Toplanması ve Analizi**

A/r/tografi uygulamaları standart ya da sistematik bir yöntem olmadığı için, çağdaş uygulamalara cevap verebilmesi adına sanatsal süreçlerin ve ürünlerin ya da veri toplama ve analiz etmenin belirli formlarının standartlaştırılmasına da karşı çıkmaktadır. A/r/tografik araştırmalarda veri elde etme, analiz süreçlerinin kendiliğinden oluşumu ile süreklilik içinde değişerek yapılanmaya devam eden bir yaşayan araştırma yöntemidir (Irwin, 2013: 105). A/r/tograflar, veri toplama yöntemleri olarak; anket, doküman inceleme, görüşme, gözlem gibi bir takım nitel veri toplama yöntemleri kullanırken genellikle kişisel hikâyeler, anılar, notlar, günlükler fotoğraflar hatta telefon yazışmalarını bile veri olarak kullanırlar. Başka bir deyişle A/r/tograflar, kendi sanatsal ve eğitsel sorgulamalarını da veri olarak kullanabilmektedirler (Irwin, 2013: 105). Bu bağlamda araştırmada, araştırmacının amacına yönelik derinlemesine bilgiler elde edebilmek için veri toplama yöntemleri olarak; yapılandırılmamış gözlem, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşme, doküman incelemesi olarak öz değerlendirme yazıları, araştırmacı günlükleri, sesli kayıtlar, görsel gereçler olarak fotoğraflar, videolar, kısa notlar, telefon ve WhatsApp mesajları, öğrenci gelişim dosyaları kullanılmıştır. Uygulama çalışmaları başlamadan önce grup üyelerinin karara varmaları sonucunda gerekli etik kurul ve uygulama izinleri alınmış ve 2020-2021 eğitim öğretim yılının II. dönemi, 12.03.2021 tarihinde öğrencilerle ilgili çalışmaların veri toplama sürecine resmen başlanmıştır. Öğrencilerle ilgili veri toplama süresi içinde okul sınavları, resmi tatiller ve dini bayramlar nedeniyle 4 haftalık eğitim öğretime ara verilmek zorunda kalınmıştır. Pandemi sebebiyle alınan resmi kararlar sonucunda öğrencilerle yapılan yüz yüze eğitim, uygulamanın ikinci haftasından itibaren okulların kapanması ile çevrimiçi eğitim sürecine geçerek çalışmanın uzaktan eğitim ile tamamlanmasına yol açmıştır. Öğrencilerden elde edilen sanatsal ürünler, sanatsal yeterlik, beceri ve yaratıcılık açısından değerlendirebilmesi için planlanan ürün değerlendirme ölçekleri, araştırmacının amaçlarına yönelik olarak Pamukkale Üniversitesi'nde Resim-iş Eğitimi alanında çalışan bir doçentten uzman görüşü alınarak yapılmıştır. Uygulama

sonunda yine uzman görüşlerinin bilgisi halinde değerlendirilebilmeleri için, görsel envanterler, yazılı bilgi ve bulgular, Dicle Üniversitesinde Resim-İş Eğitimi alanında çalışan bir öğretim üyesi ve Ankara Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir eğitim kurumunda çalışan bir uzman öğretmen tarafından görüşleri alınarak değerlendirme yapılmış ve bulgular kısmında paylaşılmıştır. Öğrencilerden alınan veri ve bulgular araştırmacı tarafından toplanarak çözümlenmiş ve rapora dönüştürülmüştür. Araştırmacının A/r/tografi yöntemine uygun olarak kullandıkları veri kaynakları örnekleri Şekil 1’de gösterilmiştir.



Şekil 1. Araştırmacının öğrencileri ile WhatsApp aracılığıyla kurduğu iletişim örnekleri (Bilici Öztürk, 2022)

### Bulgular ve Yorumlar

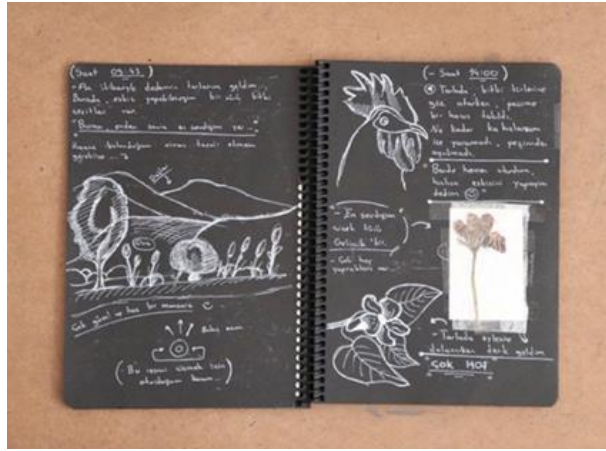
Bu çalışmada daha önce teknolojiyi dersi takip etmek için kullanmadıklarını belirten öğrencilerin yeni eğitim öğretim durumuna uyumlanmalarının zaman almasına karşın, sonrasında araştırmacı öğretmenin sanat temelli bir yöntem olan A/r/tografi tabanlı uygulamalar kullanması ile sorunların üstesinden geldiklerini, zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran uzaktan eğitim yönteminin aracılığıyla bilgiye ve kaynağa daha hızlı ulaşabildiklerini belirttikleri görülmüştür.

Salgın hastalık sebebiyle kısıtlamaların kademeler halinde artması, öğrencileri ve öğretmenleri başlangıçta bilinmeze düşürmüş var olan yüz yüze eğitim modelindeki tecrübelerini bir kenara bırakıp teknolojik araç ve gereçlerin çevrimiçi eğitimde nasıl kullanılacağına yönelik araştırmaya girmelerine neden olmuştur. İlk günden başlayan yeni sanal ortamda eğitim öğretimin sürdürülebilirliğini ve öğrencilerin güdülenmelerini dönem sonuna kadar korumayı amaçlayan öğretmen tarafından sanat temelli bir yöntem olan



A/r/tografi yöntemli uygulamalar 7/24 çevrimiçi etkileşimli iletişim kanalları üzerinden öğrenciler üzerinde uygulanmaya çalışılmıştır.

14 haftalık sanat eğitimi boyunca öğrencilerin öğrenmelerini ve sanatsal araştırmalarını içeren yaşam ve sanat defterleri üzerinden öğrencilerin Şekil 2’de de görüldüğü gibi bireysel günlükler tutmaları sağlanmıştır. Şekil 2’de gösterildiği gibi bu defterler aracılığıyla öğrencilerin yaşadıkları psikolojik gerilim, sıkıntı ve sanatsal çözüm yolları arayışları kendilerini ve isteklerini fark etmeleri var olan gizil güçlerini keşfetmelerine aracı olduğu görülmüştür. (Ö1 ve Ö2)



Şekil 2 Öğrencilerin yaşam ve sanat defterlerinden bir örnek (Bilici Öztürk, 2022)

Şekil 3’te A/r/tografi yöntemin ve veri kaynakları sonucunda katılımcıların sanatsal sorgulama ve çözümlemelerine örnek çalışmalar gösterilmiştir.

“Uygulama sonucunda yaptığım çalışmalarda kendi duygularımı kattığım için resim yapış yöntemimde farklılıklar ve değişiklikler oluştu. Yaptığım her esere benden pek çok şey ekleyebildim” (Ö1).

“Hayatımı dolduran bir şey; resim benim için özgürlük ve başka birisi bana yapmam gereken şeyi söyleyince çizmesi genellikle zor geliyor. O nedenle kendi kendime kalıp düşünmem ve aşama aşama kendi istediğim resme ulaşmak için notlar yazmam bana iyi geliyor” (Ö2).



(Ö1)

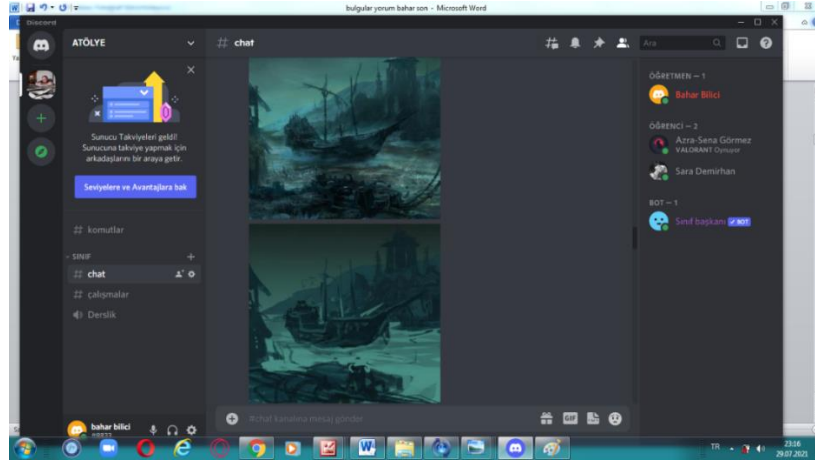


(Ö2)

Şekil 3 Ö1) Öğrenci çalışması, 2021, Kâğıt üzerine dijital tasarım-baskı, 70x100 cm, (Ö2) Öğrenci çalışması, Otoportre, 2021, T.Ü.Y.B, 50 x70 cm. (Bilici Öztürk, 2022).

Yapılan çalışmalar tüm telefon, mesaj ve e-posta kayıtları ile çevrimiçi ders video kayıtları üzerinden öğrencilerin gelişimleri ve problem çözme becerileri gözlemlenmiştir. Her öğrenci ile bireysel görüşmeler sağlanarak yapılan iletişim ve değerlendirmeler sonucunda Covid-19 salgın sürecinde benimsenen teknolojik ve çevrimiçi öğrenme yollarının öğrencilere olumlu tesiri olduğu anlaşılmıştır. Ö2’de görüldüğü üzere öğrenciler portre çalışmalarında yaygın olarak kullanılan yağlı boya gibi plastik malzemelerin yanı sıra Ö1’de görüldüğü gibi fotoğraf ve dijital ortamda da tasarlanmış sanatsal üretimlerde bulunmaktan çekinmemişlerdir.

Çalışmalarını şekil 4’de görüldüğü gibi WhatsApp ve diğer çevrimiçi paylaşım kanallarından ortak ders esnasında akranları ve öğretmenleri ile paylaşarak iletişim araç ve gereçlerini öğrenme aracı olarak da kullanabildikleri görülmüştür. Başlangıçta karşılaşılan bilinmezlik ve tecrübesizlikler ortadan kalktıkça öğrencilerin A/r/tografinin kendi yapısında da bulunan disiplinler arası ve okul dışı öğrenmeye olan cesaretlendirici yönleri sonucunda öğrencilerin daha özgün ve yaratıcı çalışmalar yapabildikleri, sorun çözme becerilerini geliştiren deneyimler ile kendilerine daha güvendikleri görülmüştür.



Şekil 4. Çevrimiçi ders kayıtlarından (Ö3) öğrenci paylaşımı

Her öğrencinin seçmiş olduğu uygulama ve yöntemler, kişisel, tavır ve karakterleri, beğeni ve tercihleri doğrultusunda seçtikleri özgün anlatımlara dönüşmüş öğrenciler arasındaki çekişmeler yerini kendi içlerindeki bireysel gelişime bıraktığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin birçoğunun salgın öncesinde var olan teknoloji tabanlı araştırma-öğrenme meraklarının ve girişimlerinin diğer teknolojiye uzak öğrencilere göre gözle görünür oranda öne çıktığı tespit edilmiştir. Çevrimiçi eğitim tecrübesi sonucunda hayatında ilk kez teknolojiyi öğrenme için deneyimleyen öğrencilerin sayılarının arttığı böylece farklı disiplinlerden olduğu kadar farklı iletişim ve etkileşimli öğrenme kanallarından da hayat boyu öğrenme sağlayabileceklerini fark ettikleri Ö3 ve Ö4 deki gibi yaşam ve sanat defterlerinde kullandıkları söylemlerinden anlaşılmıştır.

“Bu çevrimiçi çalışma deneyimi kendimi yansıtmada konusunda beni epey serbest bıraktı. O yüzden çok fazla sanatçıyı örnek aldığım için hepsini nasıl yansıtacağım konusunda panikledim ancak günlük tutma fikri işimi kolaylaştırdı. Günlük tutarken o gün içerisinde hakkında birçok şey öğrendiğim ve ilgimi çeken bilim insanları, kitap karakterleri, sanatçıları vs. çizdim. Bunların yanı sıra hoşuma giden film kareleri ve çizimlerin de röprodüksiyonlarını yaptım. Bu iyi bir deneyimdi” (Ö3).

“Her yeni bilgi için daha heyecanlı olmamı sağlayan çevrimiçi uygulamalar, dersin hem keyifli hem de renkli geçmesini sağladı. Üretimimde çok fazla anlaşılmasa da benim açımdan tasarımlarımı renk, tarz ve içerik yönünden çeşitlendirdi diyebiliriz (Ö4).

## Sonuçlar

Covid 19'a bağlı olarak gelişen yaşamsal değişim, tüm dünyada örgün eğitim kurumlarında olduğu gibi, Türkiye'de de özellikle uygulamalı derslerde olumsuz bir etki yaratmıştır. Öyle ki zihinlerdeki alışlagelmiş göster yaptır ya da yaparak yaşayarak öğren yöntemi alt üst olmuş tüm öğrenci ve öğretmenleri karışıklığa sürüklemiştir. Durumu kabullenmek, yeniye uyum sağlamak ve içinde bulunulan konum ve şartlara göre problem çözebilmek, sorgulayabilmek ve ortaya ürün koyabilmek zorlaşmış, kaygılar sebebiyle eğitim öğretim ayağına uyumlanma zaman almış, var olan eğitim sistemi yerine, öğretmen ve öğrencilerin ilk kez deneyimlenecekleri bir sürece hazırlıksız girilmiştir. Bu süreçte atölyede malzemeye dokunarak, onu koklayarak, görerek ve süreci önceki öğrenmelerinde olduğu gibi aşamalar halinde yürüten öğrenmeye hazır öğrenci profili ortadan kalkmıştır. Yerine, kendi problemini kendi çözen, kendi öğrenme yöntemini keşfeden ya da kendi gereçlerini kendi hazırlayıp tekniği kendi başına deneyimleyen öğrencilerin ortaya çıktığı görülmüştür. Bu araştırmada Güzel Sanatlar Lisesinde resim bölümünde okuyan 7 öğrencinin, çevrimiçi A/r/tografi tabanlı eğitim uygulamalarına katılımıyla gerçekleştirilmiş olup, katılımcı öğrencilerinin her birinin kişisel duyuş ve işleyiş farklılıkları yanı sıra Covid-19 salgını boyunca yaşanan sınırlama ve olağanüstü değişiklikler içinde tamamlandığından, birbirinden farklı deneyim ve bulgular ortaya çıktığı görülmüştür. Çalışmanın yüz yüze eğitimin aksine çevrimiçi eğitim imkanları ve atmosferi içinde tamamlanması durumundan dolayı tıpkı A/r/tografinin doğal yapısında olduğu gibi çeşitli değişken ve farklılıklar yeni öğrenme yolları oluşmuştur. Her öğrenci kendi teknolojik öğrenme ve A/r/tografik sorgulamasına uygun olarak birbirinden farklı sanatsal ürünler yaratmış ve kişisel tecrübeler kazanmıştır. A/r/tografi uygulamaları boyunca öğrenciler ile yürütülen sanatsal yaratım ve üretim neticesinde öğrencilerde ortaya çıkan sanatçı/araştırmacı/öğrenen rolleri ile ilgili analizleri yapabilmek için öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan öğrenci görüşme ve öz değerlendirme raporları kullanılmıştır. Öğrencilerin verdikleri yazılı yanıtlar ve sözlü ifadeleri sonucunda öğrencilerin kendi görüşlerinden de alıntılar yapılarak, bulgular yorumlanmış ve rapora dönüştürülmüştür.

A/r/tografi kesin sonuçlara varmak yerine, araştırma sürecine vurgu yaptığı için diğer araştırma yöntemlerinin sonuçlarının aksine süreç odaklı bir araştırma yöntemidir. Araştırma boyunca ortaya çıkan ilişkisellik ve değişiklik sürekli bir hareket halinde devamlı sorgulamayı esas aldığından bu araştırmada da araştırmacı öğrenci çalışmalarının tamamlanmasından çok, öğrencilerin edindikleri tecrübe ve bireysel gelişimle ilgilenmiştir. Öğrencilerin A/r/tografik sorgulamaları boyunca kendi imkân ve istekleri yönünde tutum geliştirdikleri çalışmalarında

farklı teknik ve yöntemleri kullandıkları görülmüştür. Çalışmalarını oluştururlarken kendi öz disiplin ve teknoloji ile olan sıkı bağlarının da yaratıcılıklarını zenginleştirdiği görülmüştür. Öğrencilerin çalışmaları boyunca tıpkı bir sanatçı, araştırmacı, (öğrenen) öğretmen gibi farklı rollerin getirdiği sorumlulukları çevrimiçi eğitim potasında birleştirerek, bireysel yaşam ve sanat sorgulamalarını başarıyla tamamladıkları görülmüştür.

### Öneriler

Bu araştırma ile yapılacak benzer çalışmaların, öğrenci ve öğretmenleri çevrimiçi eğitim ve teknolojileri kullanarak, sanat eğitimi uygulamalarında yanı sıra tüm örgün eğitim kademelerinde, okul dışı öğrenmelerde dahi araştırma yapabilme yönünde teşvik edebileceği düşünülmektedir. Yüz yüze eğitimin uygun olmadığı zamanlarda çevrimiçi eğitimin de eğitim öğretimde ortak koşulabileceği eğitimin kesintiye uğramadan sürdürülebileceği bu çalışma ile belirlenmiştir. Buradan hareketle öğrenci ve öğretmenlerin bilgiye kısa sürede farklı yollarla ulaşabilme, yaratıcı düşünme ve problem çözebilme becerilerini geliştirme, başkalarının tecrübe ve çalışmalarını teknolojik tabanlı etkileşimli bilgi kanallarından öğrenerek, ihtiyaçları karşılayabilecek becerileri kazanabilecekleri düşünülmektedir. Çevrimiçi ve dijital öğrenmelerin öğrenciler için olduğu kadar öğretmenler, araştırmacılar, eğitim ve araştırma kurumlarının kullanımında da zaman ve mekândan kaynaklı problemleri ortadan kaldırıp alternatif bir öğrenme-öğretme şekli olarak kullanıcılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

## Kaynakça

- Alp, K.Ö., ve Erkan, Z. (2010). Anadolu güzel sanatlar liseleri resim bölümlerinde okutulan mesleki kuramsal derslerin sanat eğitimi sürecine etkileri. *Fine Arts*, 5(1), 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsafine/issue/19905/213152> 12.01.2020.
- Bilici Öztürk, B. (2022). *Güzel Sanatlar Lisesi Resim Atölye Dersi Öğrencilerinin Yaratıcılık ve Uygulama Becerilerinin Geliştirilmesinde A/r/tografi Yönteminin Rolü*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları *AUAd*, 6(2), 11-53 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/55662/761354> Erişim Tarihi:17.05.2022
- de Cosson, A. F. (2003). *(Re) searching sculpted A/r/tography:(Re) learning subverted-knowing through aoporetic praxis* (Doctoral dissertation). University of British Columbia. <https://circle.ubc.ca/handle/2429/14902> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Emin, M. N.ve Altunel, M. (2021, Ağustos 16). Koronavirüs sürecinde Türkiye’nin uzaktan eğitim deneyimi, *Seta | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*. Seta 190 I. Isbn: 978-625-7712-44-6 <https://setav.org/assets/uploads/2021/08/R190.pdf> Erişim Tarihi:17.05.2022
- Irwin, R. (2003). Toward an aesthetic of unfolding in/sights through curriculum. *Journal of the Canadian Association for Curriculum Studies*, 1(2). Doi=10.1.1.502.1177&rep=rep1&type=pdf
- Irwin, R. L. & de Cosson, A. (2004). (Eds.). *A/r/tography: Rendering self through arts based living inquiry*. Pacific Educational Doi=10.1.1.502.1177&rep=rep1&type=pdf
- Irwin, R. L. (2013). A/r/tography. M. L. Buffington & S. W. McKay (Ed.), *Practice theory: Seeing the power of art teacher researchers* içinde (s. 104-108). Reston, VA: National Art Education Association. [https://www.researchgate.net/publication/324061317\\_Practice\\_Theory\\_Seeing\\_the\\_Power\\_of\\_Art\\_Teacher\\_Researchers](https://www.researchgate.net/publication/324061317_Practice_Theory_Seeing_the_Power_of_Art_Teacher_Researchers) Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 Salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Pourchier, N. M. (2010). Art as inquiry: a book review of being with a/r/tography. *The Qualitative Report*, 15(3), 740-746 <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol15/iss3/16/> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Sabol, F. R. (2022). Art education during the COVID-19 pandemic: The journey across a changing landscape. *Arts Education Policy Review*, 123(3), 127-134. <https://alphabeticalorder.org/en/story/pandemic-education-changes/?> Erişim Tarihi: 17.05.2022

- Sağır, T. (2021). Pandemi döneminde sanat eğitimi. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(2), 214-226. E-ISSN: 2587-1684 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2097618> Erişim Tarihi: 17.05.2022
- Sinner, A.; Leggo, C. Irwin, R.L.; Gouzouasis, P. & Grauer, K. (2006). Arts-based educational research dissertations: reviewing the practices of new scholars. *Canadian Journal of Education*. 29 (4), 1223-1270 <https://journals.sfu.ca/cje/index.php/cje-rc/article/view/2939> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Springgay, S. (2003). Cloth as intercorporeality: touch, fantasy, and performance and the construction of body knowledge. *International Journal of Education & the Arts*. 4(5).
- Springgay, S. (2004). *Inside the visible: Youth understandings of body knowledge*. (Doctoral dissertation). <https://www.jstor.org/stable/20715447> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Springgay, S. & Irwin, R. L. (2004). Women making art: Aesthetic inquiry as a political performance. A. L. Cole, L. Neilsen, J. G. Knowles & T. C. Luciani (Eds.), *Provoked by art: Theorizing arts-informed research* in (71-83). Halifax, Nova Scotia: Backalong. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijjia/issue/72481/1170715.xml> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Springgay, S., Irwin, R. L., & Kind, S. W. (2005). A/r/tography as living inquiry through art and text. *Qualitative Inquiry*, 11(6), 897-912. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1077800405280696> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. *Görsel sanatlar dersi öğretim programı* (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326GORSEL%20SANATLAR.pdf> Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Tedmem (2021). *Covid-19 ve dünyada okulların durumu*. 28 Haziran 2021. <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-ve-dunyada-okullarin-durumu>. Erişim Tarihi: 17.05.2022

## Yazar Hakkında

### Bahar BİLİCİ ÖZTÜRK



2001 Ankara Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Resim-iş Bölümü, 2004 Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanatta Yüksek Lisans Eğitimini Resim Ana Sanat Dalında tamamladı. 2022 Ankara Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Doktora eğitimini tamamladı. 2001 yılı itibarıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilk-orta-lise kurumlarında

Resim-iş/Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak çalışan araştırmacı halen Denizli Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümünde çalışmalarını sürdürmektedir.

Posta Adresi: Denizli Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi

Tel (İş): +902583735169

GSM: +9055589818617

Eposta: baharozturk1979gmail.com